
» Z B I R A L E C «

ZZVIS – LETO V

AVGUST 2006

ZBIRATELJI !!!

Naslov združenja je:

ZZVIS

g. Martin Leskovar

Cesta v Mestni log 40b, 1000 Lj.

Internetni naslov ZZVIS je:

www.zdruzenje-insignij.si

Elektronska pošta ZZVIS je:

zzvis@email.si

Davčna številka ZZVIS je :

26263955

Transakcijski račun ZZVIS je odprt na novo pri
Poštni Banki Slovenija št. je :

90672-0000169520

Naprošamo vse zbiratelje, da poskušajo pridobiti kakega donatorja – sponzorja. Sponzorji lahko pripomorejo k našemu boljšemu delu z finančnimi sredstvi (vsota ni pomembna) ali pa v obliki dela npr.: tiskanje glasila, majice, kape in podobno. Vsem donatorjem – sponzorjem omogočamo, da objavijo reklamo v našem naslednjem glasilu. ❖

upravni odbor ZZVIS

Pridružite se
nam
Postanite
član ZZVIS

USTANOVA FRANCA ROZMANA-STANETA

Zahvala tej ustanovi za donacijo našemu združenju.

Lepa gesta, kajti z takim sodelovanjem bomo lažje predstavljali tudi to kar je del naše zgodovine.

Fotografije iz srečanja v Idriji

foto:Žele Acalinovič

Zbiratelji !!!

Sem Nejc. Živim v Šenčurju in sem star 12 let. Z zbiranjem vojaških artiklov sem začel, ko sem bil star 10 let. Začelo se je pa tako, da sem v atovem skladišču našel nemško čelado, ki je bila od mojega ata. Bil sem navdušen in sem hotel dobiti še kaj.

V vojašnici Kranj sem obiskal muzej MMM in tam spoznal zelo prijaznega predsednika ZZVIS-a Martin-a. Dal mi je veliko stvari, tako, da imam sedaj v moji zbirki:

- ✿ nemško čelado,
- ✿ čelado JLA,
- ✿ bajonet,
- ✿ oficirsko,
- ✿ kapo,
- ✿ protiletalsko granato,
- ✿ pas za metke,
- ✿ dva metka
- ✿ in zdravniško pomoč.

Zelo rad pa bi imel še čelado od SV. ❖

Mrak Nejc
Grintoška 42
4000 Kranj

V DESETI ŠTEVILKI

4. OBČNI ZBOR NA VRHNIKI

REDKA OZNAKA YU PILOTOV

ODLIKOVANJA

ČINI SV

Dopisniki iz Srbije - BAJONETI

FRANCOSKA TUJSKA LEGIJA

VOJNI KRIŽ

PRIDRUŽI SE NAM!

INFORMACIJE:

080 - 13 22

<http://www.slovenskavojska.si>

naborna.pisarna@mors.si

MIRAN STANOVNIK
PARIS - DAKAR

SLOVENSKA VOJSKA

13. Srečanje in 4. občni zbor ZZVIS-a

Vrhnik, 18.02.2006

Letno poročilo ZZVIS

V lanskem letu je bilo na naš račun nakazanega cca. 200.000,00 sit od tega so vplačali člani z vpisnino in članarino skupno 120.000,00 sit. V preteklem letu smo uspeli dobiti dva donatorja in sicer Župan Kranja g. Mohar, ki je podaril 50.000,00 sit in podjetje AREX z 60.000,00 sit ta denar smo dobili zato, da si izdelamo kovanec. Zato tudi apel vsem, da skušajo na tem področju pomagati.

* * * * *

Za samo delovanje združenja smo porabili približno 170.000,00 sit in to je bilo porabljeno za izdelavo spominskega kovanca ZZVIS, za PTT stroške, za srečanja ZZVIS-a, za izdelavo plastičnih članskih izkaznic, za domeno www.zdruzenje-insignij.si in še kaj.

* * * * *

Vaše prispevke, ki pa bi jih lahko bilo vsaj malo več in s tem bi tudi pridobili na sami vsebini glasila in bi bile številke še bolj zanimive in bogate kar naj bi bil cilj vseh nas članov, za objavo člankov se lahko zahvalimo predvsem zbiralcem: KRIŽMAN Milan-u, LESKOVAR Martin-u in TUŠAR Ivan-u, VIDMAR Aleš-u, Mitja MOČNIK, Tomaž POJE, Slavko MORAVEC, Bjeloš Nenad-u, ter našim dopisnim članom kot sta TUŠAR Branko, Miroslav POTOČNIK in Nebojša MILANOVIĆ. Tudi tokrat kličemo k sodelovanju in objavljanju razno raznih člankov. V preteklem letu smo imeli tri srečanja ZZVIS-a na, bilo je kar nekaj zanimanja za naše združenje, ipd.

* * * * *

Poraba bi bila dosti večja, če nebi z svojim prostovoljnim delom pomagali člani ZZVIS-a. Zato se posebej zahvaljujemo članu ACALINOVIČ Željko-tu za njegovo pomoč pri obveščanju članov.

* * * * *

V letu 2005 smo imeli nekaj objav v raznih časopisih: »Slovenska Vojska« in pa v glasilu policijskih zbirateljev insignij »Novice«. Tudi v prihodnje se bomo trudili za razne objave, saj s tem predvsem predstavljamo delo združenja.

* * * * *

*No naša spletna stran je še zmeraj na netu vendar bi jo bilo potrebno vsaj malo popraviti, ker sem v tem neuk ali morda lahko kdo pri tem pomaga. Če imate kakšne predloge nam jih prosim javite. Za objavo se lahko predvsem zahvalimo članu Klemenc Mitji in podjetju **Perftech d.o.o.***

* * * * *

Sodelujemo tudi z podobnim združenjem in sicer policijskim za kar gre zahvala predsedniku ZZPIS g. Zupančič Branko-tu.

* * * * *

Na samem občnem zboru smo se dogovorili kaj in kako bomo delali v tem letu. Tudi v tem letu bomo naredili nekaj za vse naše člane vendar naj bo za enkrat še majhna skrivnost. V planu sta vsaj dva glasila in dva do tri srečanja po Sloveniji seveda je to veliko odvisno od Vas članov kje in kdaj se bomo sestali.

V letošnjem letu vabim čim več članov ZZVIS-a, da sodelujejo pri samem delu in pri iskanju morebitnih sponzorjev. Več kot bomo naredili za združenje lažje bo združenje delovalo. ❖

HVALA !!!

Seveda smo po končanem IV. Občnem zboru imeli tudi 13. redno srečanje zbirateljev vojaških insignijev na katerem se je dalo kar nekaj videti in seveda steklo je veliko »debat« o tem in onem. Ob samem klepetu smo se tudi malo podprli saj je z praznim trebuhom težko debatirati. Vse to kako je bilo se da videti z spodaj objavljenimi fotografijami.

Hvala vojnim veteranom Vrhnike in našemu članu Žele-tu za prostor v katerem je vse skupaj potekalo. ❖

***Predsednik ZZVIS
Martin LESKOVAR***

Dopisnik
Častnik
Dopisnik
Vojak
Dopisnik

Slovenski vojaki na vaji ELITE tudi v letu 2005

avgust 2005

Lahko bi zapisali, da je SV na vaji **ELITE** že veteranka. Nekaj zanimivosti o tej veliki vaji letalstva in zračne obrambe je bilo že zapisanega, prav tako sta bila opisana našitka z vaj, na katerih je vihrala tudi slovenska zastava. Tokrat vam na kratko predstavljam letošnjo vajo ter seveda našitek z desete, jubilejne vaje.

Na vajo, ki se je odvijala v bližini kraja Hauberg v Nemčiji, je v letošnjem letu odšlo približno 100 pripadnikov SV in sicer iz 9. bataljona zračne obrambe, 16. bataljona za nadzor zračnega prostora ter iz enote za elektronsko bojevanje. Kot že vsa leta doslej je bilo jedro udeležencev sestavljeno iz pripadnikov baterije **ROLAND**. Poleg rednih preverjanj bojne sposobnosti posameznih sistemov so se vadbenci urili tudi v elektronskem in proti elektronskem bojevanju, tako kot vsako leto pa je bil eden od namenov vaje tudi medsebojno spoznavanje in primerjanje več kot 20 udeleženk članic zveze **NATO** in PFP.

Tudi letos je bil za udeležence vaje izdelan znak, ki se je potem pojavljal na prosojnicah, mapah, v dnevnem internem časopisu in seveda na našitku. Tega podrobneje predstavljam. Oblika in velikost znaka je ostala glede na leto 2003 in 2004 nespremenjena (glej zapis o vaji **ELITE** v Zbiralcu št. 8 – maj 2005). Tudi motiv črnega ptiča s strelo v krilu se ni menjal. V prej omenjenem članku še ni bilo jasno, komu pripada znak na ščitu, ki ga simpatični kos drži v desnem krilu - dejansko pa gre za znak zračne obrambe nemške vojske (ang. **GAFCOM** ali po nemško **LwFüKdo** – na fotografiji plaketa s tem znakom. Prejel jo je poveljnik sil SV). Napis **ELITE** je ostal rumen na črni podlagi. Bistvena sprememba je, da so na desni strani izginile zastave štirih držav. Ostalo je izčiščeno modro polje, ki se deloma preliva iz svetlo modre v zgornjem levem kotu do temno modre proti desni spodaj. Večino znaka prekriva senčena desetica (10), vezena v presledkih z belim sukancem ter črno senco. V »glavi« enice je belo vezan **NATO** znak. V spodnjem delu sta letnici 1995 (levo) in 2005 (desno), obe vezeni z rumenim sukancem, vmes pa so, do danes še nepojasnjene tri sinusoide, tokrat ponovno v črno - rdeče – rumeni kombinaciji. Kot običajno je tudi tokrat znak bogato in estetsko vezan.

Vaja **ELITE** pa ni bila edina vaja »modre« komponente SV v letu 2005. Biti moramo pravzaprav bolj natančni. Tudi zgoraj opisana vaja ni in ni bila zgolj vaja letalstva in zračne obrambe, temveč je njen bistven poudarek na elektronskem bojevanju. To se je še toliko bolj izrazilo na prvi vaji **TRIAL HAMMER**, ki je bila letos prvič izvedena kot zaključek prve faze nalog **NATO** delovne skupine za elektronsko podporo in pridobivanje obveščevalnih podatkov. Ime vaje je kar zahtevno posloveniti. Glede na to, da je bila vaja preizkus delovanja zamisli delovne skupine, bi lahko rekli, da je šlo za »preizkusno kladivo«, bolj optimistični prevod pa bi bil lahko »sodno kladivo« ali celo »sodba«. Vaja se je odvijala na vojaškem poligonu imenovanem Poligone Range na francosko – nemški meji, v bližini letalske baze Ramstein. Sodelovali so pripadniki iz sedemnajstih držav, med njimi tudi 22 pripadnikov SV in sicer iz **9. bataljona zračne obrambe, 16. bataljona za nadzor zračnega prostora, 17. bataljona vojaške policije ter iz vojaške zdravstvene enote**. Namen vaje je bil izboljšati in poenotiti načine pridobivanja in posredovanja elektronskih podatkov, njihova hitra in kvalitetna obdelava ter priprava za potrebe višjih poveljstev. Cilji vaje so bili v popolnosti doseženi, slovenski kontingent na vaji pa je kot strokoven in izurjen prejel številne pohvale. Udeleženci vaje so prinesli domov tudi našitek vaje, ki ga v nadaljevanju opisujem.

Našitek je okrogel s premerom 80 mm. Centralni del, polni krog, je modre (NATO) barve, obdaja ga širši črn pas. Oba roba črnega pasu sta reliefno vezena s črnim sukancem. V črnem delu zgoraj je napis »*Trial Hammer 2005*«, spodaj pa »*Radiate and Perish*«, kar bi dobesedno lahko prevedli »sevati in slabiti – tudi izničiti« - to bi se ujemalo z zamisljivo in namenom vaje. Oba napisa sta vezena z belim sukancem. Iz zgornjega dela modrega kroga zrejo oči nekoliko srhljivega videza. Ker je prav nad temi očmi kratica NATO lahko sklepamo na zamisel oblikovalca – »NATO vidi in nadzoruje, povsod so prisotne njegove oči«. Čez cel centralni del sta dve prekržani elipsi, eden od simbolov radiacije, vezeni z belim sukancem. Centralno navpično sta siluete dveh bojnih letal, zgornja obrnjena v letu navzgor, druga navzdol. Levo in desno pa sta siluete večjih, štirimotornih letal (velika izvidniška letala AWACS). Vse štiri siluete so vezene s črnim sukancem. Poleg kratice NATO zgoraj je v spodnjem delu še kratica AHWG (Ad Hoc Working Group – delovna skupina), levo je kratica ELINT (Electronic Intelligence – elektronsko izvidništvo), desno pa ESM (Electronic Support Measures – elektronski podporni elementi). Tudi navedene kratice so vezene s črnim sukancem. Tehnično našitek ni tako kvaliteten kot našitek z vaje ELITE, pa tudi sam motiv deluje nekoliko natlačeno. Kljub vsemu pa daje dobro informacijo o nazivu, času in namenu vaje, in kot tak je vsekakor primeren za uvrstitev v zbirke ljubiteljev tematike SV.

Poleg našitka je vodstvo vaje pripravilo tudi odlično zloženko A4 formata z vsemi potrebnimi podatki o namenu vaje, o tehniki in enotah udeleženkah – ne manjkajo niti fotografije oznak udeleženk. Pri slovenskem kontingentu so imeli organizatorji očitno težave, saj je bila ekipa oblikovana iz več manjših enot. Tako so uporabili kompromis in uporabili znak 9. raketne brigade (ki je že preoblikovana v bataljon) ter osnutek znaka baterije ROLAND.

Več tehničnih podrobnosti ter vtise udeležencev z obeh vaj si lahko preberete tudi v reviji Slovenska vojska (št.10 – 3.junij 2005 in št.11 – 17.junij 2005)

Ker je bila v tokratnem sestavku 2 x omenjena baterija ROLAND, sledi še kratek opis dveh manjših značk, vezanih na to enoto ZO.

Prva značka je povsem promocijskega značaja, najverjetneje izvira od samega proizvajalca oborožitvenega sistema. Gre za miniaturo bojnega vozila (štiriosni tovornjak z bojno nadgradnjo). Značka je srebrne barve, reliefno odtisnjena in z obrezanimi robovi - kot silueta vozila. Izstopajoče dimenzije so 20 x 13 mm. Zadaj na znački je igla za pripenjanje. Nekaj teh značk so prinesli pripadniki baterije z usposabljanja v Nemčiji.

Druga značka ima po pripovedovanju pripadnikov enote značaj oznake usposobljenosti, saj so jo prejeli zgolj tisti pripadniki baterije, ki so uspešno zaključili usposabljanje ter lansirali bojno raketo. Enako značko naj bi dobili za enak namen tudi pripadniki nemške ZO, ki jo tudi s ponosom nosijo. O podelitvi značke pa ne obstaja nobeno posebno potrdilo oz. dokazilo, pa tudi izgled značke je dejansko bliže znački kot priznanju ali oznaki usposobljenosti. In še opis: dimenzije 23 x 23 mm. Na hitro bi lahko rekli, da gre v osnovi za narobe obrnjen trikotnik modre barve, v resnici pa gre za zelo razpotegnjeno strelo, ki udarja navzdol. V zgornjem delu je na srebrni podlagi črn napis ROLAND. Preko modre strele, približno na sredini, seka puščico zeleno obarvana raketa, obrnjena v desno. Zadaj na znački je pokončna igla za pripenjanje (z varovalko). ❖

Tušar Brane

Spoštovani bralec !

Ta članek smo se odločili objaviti v izvorniku (srbskem jeziku), glede na to, da bi pri prevajanju lahko prišlo do neljubih napak in bi članek avtorja iz SCG zgubil originalnost.

Upravni odbor ZZVIS

RETKA I MALO POZNATA OZNAKA JUGOSLOVENSКИH VAZDUHOPLOVACA ŠKOLOVANIХ U SSSR-u

U Sovjetskom Savezu formirane su 1944/45 godine isključivo od jugoslovenskog kadra dva vazduhoplovna puka – 254 lovački i 554 jurišni .

U gradu **Groznom 15.10.1944** g. je formiran **Drugi jugoslovenski jurišni vazduhoplovni puk**, sa tri eskadrile, formiran od prve klase koja se školovala za potrebe jurišne avijacije. U svom sastavu imao je 233 ljudi, od čega su : 8 štab. oficira, 37 pilota, 43 mehaničara, 20 motorista, 49 oružara, 38 strelaca, 21 specijalista za opremu, 11 avio-tehničara, 1 inžinjer, 4 padobranca i 1 fotograf. Za Jugoslaviju prebacili su se delom vazдушnim ešalomom , a delom železnicom , gde je stigao 17.06.1945 g. u Sombor.

Komandant puka bio je **major Mirko Šćepanović**, a komesar **major Vlado Bakarić**. Po završenoj obuci puk je postao operativno sposoban 3. marta 1945 godine. Kod nas je označen kao 554 jurišni vazduhoplovni puk.

Piloti 554. puka – Grozni – SSSR, 1945. godine

Sl. 1. Piloti 554 puka – Grozni – SSSR, 1945 godina.

U gradu **Krasnodoru je 16.10.1944** g. formiran **Prvi jugoslovenski lovački avijacijski puk**, sa tri eskadrile. Formiran je od jugoslovenskih slušalaca lovačkog učilišta u Krasnodoru, koji su sa školovanjem počeli dolaskom u logor Jugoslovenske brigade u Kolomni, jednom od manjih gradića u okolini Moskve. U svom sastavu imao je 180 ljudi, od čega su: 5 štabnih oficira, 37 pilota, 37 mehaničara, 31 motorista, 36 oružari, 15 tehničari, 13 specijalisti za opremu, 3 padobranca, 1 inžinjer, 1 fotograf i 1intendant. Puk je 7 septembra iz SSSR-a poleteo za Jugoslaviju gde je sleteo 15 septembra 1944 godine.

Komandant puka bio je **major Petar Radević**, a komesar **major Viktor Bubanj**. Puk je po dolasku u zemlju postao operativan 1 maja 1945 godine. Kod nas je označen kao 254 lovački vazduhoplovni puk.

Sl. 2. Piloti 254 puka – Kolonini kod Moskve –SSSR, 1944 godine.

Sl. 3. por. Jedjelovic slikan u Moskvi 15. V. 1944

U SSR-u pored ovih kadrova školovano je još 15 pilota bombardera, 10 pilota transportne avijacije i 37 tehničara. Tako je te 1944/45 godine grupa partizana – vazduhoplovaca brojala 475 pripadnika iz svih krajeva zemlje. Oni su posle završenog školovanja u SSSR – u predstavljali kadrovsko jezgro budućeg Jugoslovenskog ratnog vazduhoplovstva JA. Kao starešine su kasnije u pukovima lovačke, jurišne i bombarderske avijacije učvršćivali i jačali jugoslovensko vazduhoplovstvo. Na tom poslu i postavljenim zadacima mnogi od njih su položili i svoje živote.

Te ratne 1944, tim vazduhoplovnim kadrovima koji su se školovali u SSSR – u dodeljene su posebno izradjene jugoslovenske oznake za kape (šapke). O njima se malo zna, s obzirom, da nema sačuvanih pisanih i materijalnih tragova, kroz monografije i slične publikacije koje bi nam na dokumentovan način svedočili o njihovom postojanju.

Igrom slučaja istražujući i analizirajući istorijski period tih ratnih i poratnih godina, a posebno skrivanje istine iz našeg posleratnog perioda, došao sam do podatka da se 1948 godine naredbom komande JRV ta oznaka molrala vratiti MNO Jugoslavije. Ta 1948 godina bila je presudna za ljudsku sudbinu pa i za oznaku nastalu u Sovjetskom Savezu, a koju su ponosito nosili naši pripadnici RV.

Sl. 4. Avers i revers jugoslovenske oznake izradjene 1944 godine u SSSR – u koju su nosili naši vazduhoplovci.

Oznaka u vidu amblema za kapu (šapku) izradjena je od pozlaćene bronzane tehnikom kovanja. Dimenzije visine 40 i širine 30 mm. Na prednjoj strani (aversu) u centralnom delu dominira kvadratni ili takozvani španski štit čija je unutrašnjost podeljen u tri jednaka polja položena vodoravno, a u bojama jugoslovenske trobojnice plave, bele i crvene, sa crvenom petokrakom u sredini. Zvezda ima pravilan petiokraki oblik i zlatnu (žutu) ivicu. Zvezda leži na belom polju zastave. Boje zastave i zvezde su u emajlu. Štit u obliku jugoslovenske trobojke leži na pozlaćenom polju sa čije leve i desne strane su lovorove grane reljefno ispupčene i izražene. U gornjem delu lovorove grančice su spojene vrhovima a u donjem povezane grančicama.

Na zadnjoj strani (reversu) koji je reljefan u centralnom delu zalemljene su dve žice u vidu rascepki koje su služile za pričvršćenje znaka na kapu (šapku). Vlasnik ovog znaka je na poledjini u gornjem delu urezao godinu »1944«, a sa leve i desne strane latiničnim slovima ispisao skraćenicu »SSSR« (Savez Sovjetskih Socijalističkih republika). Amblem je nošen u periodu 1944 –1948 godine, kada je na osnovu naredbe morao biti vraćen MNO -FNRJ.

Mošda oznaka (amblem) sl.3 i dokument sl.2 u vidu fotografije koji se po prvi put prikazuju i publikuju javnosti, a o kojima je ovde bilo reči više neće biti pronadjeni, s obzirom da je 1948 godina odnela u nepovrat njihove nosioce, kao i mnogo vredne materijale tog perioda. ❖

Nenad Bjeloš

» Odlikovanja «

Prva svetovna vojna 1914 – 1918

Pohod preko Albanije 1915

Albanska spomenica 1915

V spomin na trpljenje med pohodom čez Albanske gore je Kraljevina Jugoslavija leta 1920 skovala posebno spominsko medaljo imenovano »**Albanska spomenica 1915**«. Na sprednji strani je upodobljena glava kralja Aleksandra I. in dvoglavi Srpski orel z krono. Na hrbtni strani pa je v enakem okvirju zapisano »**SVOJIM RATNIM DRUGOVIMA 1915**«. Trak je zelen z dvema debelejšima črnima črtama ob robu, kar v prenesenem pomeni upanje »zelen« in smrt »črna«.

Obe strani Albanske spomenice sta tudi kot veliki plaketi vzdani na grobnici Srpskih vojakov, na otočku Sv. Vida, kjer tudi počivajo.

Stara odlikovanja kraljevine SHS (Srbov, Hrvatov in Slovencev) odnosno Kraljevina Jugoslavija.

- ✚ zgoraj : Red Sv. Save III. stopnje Komander
- ✚ zgoraj levo: Red Belega orla z meči IV. stopnje
- ✚ zgoraj desno: Red Belega orla brez mečev V. stopnje
- ✚ spodaj levo: Red Jugoslovanske krone IV. stopnje
- ✚ spodaj v sredini: Red Sv. Save V. stopnje
- ✚ spodaj desno: Tankovski križ vojaške stopnje

Tušar Ivan
Idrija
Februar 2006

SLOVENSKA VOJSKA

NAŠITKI --- SV

Karate klub - MORiS

9. BZO KOBRA

1.RBZO - Vrhnika

52. BR SV - Vrhnika

430. MOD- Ankaran

SV vojaška veterina

SV vojaško zdravstvo

Praproščak ZSČ

Helihopterska enota - SV

Čini --- SV

Vojaki:

poddesetnik

desetnik

nadesetnik

Podčastniki :

vodnik

višji vodnik

štabni vodnik

višji štabni vodnik

praporščak

višji praporščak

štabni praporščak

višji štabni praporščak

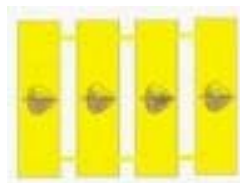
Častniki :

poročnik

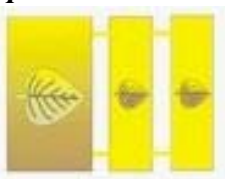
nadporočnik

stotnik

major

podpolkovnik

polkovnik

brigadir

Generali :

generalmajor

generalpodpolkovnik

general

Vir: <http://www.slovenskavojska.si/poklicna/cini/index.htm> ❖

Nadaljevanje prihodnjič

Monika in Robert
LESKOVAR

Dopisnik
Iz Parafena
Dopisnik
Iz SCG
Dopisnik
iz Jugoslavije

Spoštovani bralec !

Ta članek smo se odločili objaviti v izvorniku (srbskem jeziku), glede na to, da bi pri prevajanju lahko prišlo do neljubih napak in bi članek avtorja iz SCG zgubil originalnost.

Upravni odbor ZZVIS

BAJONETI

Bajoneti su vrsta hladnog oružja koje po kvantitetu zauzima sam vrh široke palete hladnog oružja uopšte. Po najjednostavnijoj definiciji bajonet je bodno i sečno-bodno oružje za blisku borbu koje se stavlja na puščanu cev a može se koristiti i bez puške kako za napad tako i za ličnu odbranu.

Nastanak i razvoj bajoneta

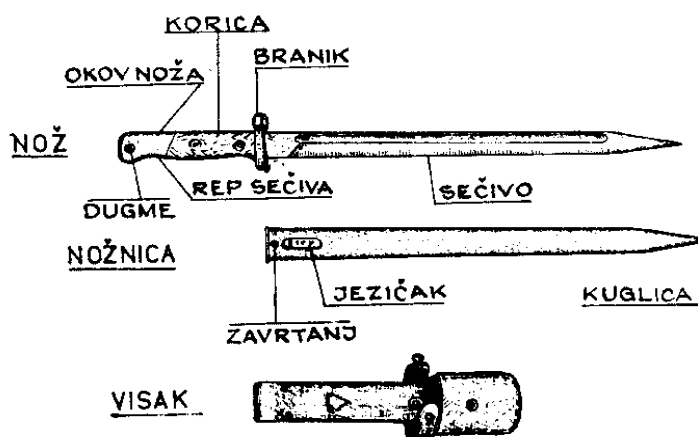
Samo ime bajonet vodi poreklo od vrste lovačkog noža (*bayonnete*) koji se krajem 15. veka pojavio u gradu Bajonu (*Bayonne*), a nastao je iz potrebe, da bi se musketari u borbi oslobodili zaštite kopljanika što je ubrzo uslovalo i pretvaranje samih kopljanika u musketare. Prema raspoloživim izvorima bajonet su prvi put upotreбили Francuzi 1642 g. u borbama u Flandriji a u naoružanje su ga zvanično uveli 1669 g. opremivši jedan puk kraljevih strelaca, a u periodu od 1674 do 1675 g. još nekoliko pukova. Obzirom, da se bajonet u prvim godinama svoje upotrebe pokazao kao efikasno oružje primer Francuske sledile su i neke druge zemlje pa je tako u redovan vojni sastav bajonet uveden u Holandiji 1647 g. a u Engleskoj 1672 godine.

Osnovna karakteristika prvih bajoneta uvedenih u redovan vojni sastav ogledala se u tome što se drvena drška bajoneta dužine u proseku 20 cm uvlačila u cev muskete (puške) čime je bila onemogućena istovremena upotreba muskete vatrenim dejstvom sa bajonetom što se pokazalo krajnje nepraktično a nekada i fatalno u samoj borbi. Po obliku prvi bajoneti su bili u obliku dvoseklog noža ili trouglastog poprečnog preseka prosečne dužine oko 30-40 cm.

Dalju sudbinu bajoneta i njegov opstanak odredila je izgubljena bitka kod Kilikrenkija pod zapovedništvom engleskog generala Endrjua Mekeja, koji je ocenivši, da je sam sistem uvlačenja drške bajoneta u samu cev puške najviše »zaslužan« za njegov poraz, pa je konstruisao bajonet koji se pomoću čeličnog prstena naticao na cev te je na taj način bio rešen problem upotrebe puške vatrenim dejstvom istovremeno sa bajonetom na cevi. Ovakav sistem je krajem 17. veka uvela Francuska i nemačke države a uskoro i oružane snage drugih zemalja. Sledeći korak u poboljšanju taktičko-tehničkih karakteristika bajoneta načinjen je 1740 g., konkretno sistem učvršćivanja bajoneta na cev pomoću zareza na prstenu bajoneta kroz koji je prolazila mušica cevi i poseban ispust na cevi puške koji je konačno rešio stabilnost samog bajoneta.

Iz gore izloženog očigledno je da je bajonet veoma staro oružje koji je do polovine 18. veka pretrpeo nekoliko osnovnih konstruktivnih rešenja da bi u prvoj polovini 19. veka pa do danas postao takoreći nezamisliv deo streljačkog oružja zadržavši prvobitnu namenu.

Prateći razvoj pušaka bajoneti se modernizuju tako da se u 19. veku javljaju bodni bajoneti raznih oblika (trobridni, četvorobridni), zatim bodno-sečni bajoneti u obliku jednoseklih i dvoseklih noževa sa sistemom navlačenja na pušku pomoću posebnog ispusta na prednjem okovu kundaka nazvanim »rebrom«, kao i bajoneti koji su stalni i sastavni deo puške a tako je mogu biti bodni ili bodno sečni (sistem preklapanja).

Osnovni delovi bodno sečnog bajoneta

Razvoj i upotreba bajoneta na tlu Srbije i Jugoslavije

U periodu nastajanja moderne srpske vojske, tačnije početkom 19. veka kao sastavni deo naoružanja nižih činova pešadije, inžinjerije, sanitetskih jedinica, signalista i nekih drugih službi, uveden je tesak koji je za navedene činove u neku ruku predstavljao i prepoznatljiv znak elitizma u sličnom obimu kao što je sablja imala za oficirski kadar, pa samim tim je imao mnogo veće značenje od običnog oružja.

Međutim Srbija kao mala država opterećena stalnim finansijskim teškoćama i međunarodnim političkim odnosima nije uvek uspevala da svoje jedinice opremi odgovarajućim oružjem pa je bila primorana na iznalaženje drugih rešenja. To se desilo i sa tesacima koji su nabavljani iz uvoza (pretežno iz rusije) pa je nedostatak nadoknađivan takozvanim surogatima, odnosno bajonetima koji bi koliko-toliko uspešno zamenili tesak a cena im je bila prihvatljiva. Vrlo važnu ulogu u zameni tesaka odigrao je nož za »nsensku ili Belgijsku« pušku »Mini Frankot-Petrović« model 1856. Sam nož nazvan »Vensenski« predstavljao je teško i glomazno oružje a po obliku sečiva pripadao je takozvanom jataganskom tipu.

Ovakva uloga bajonetima nije dodeljivana samo u tadašnjoj Srbiji mnoge velike države u 20. veku, posebno Nemačka uvode u svoje elitne jedinice i policiju bajonete posebno ukrašene, sa temnjacima i prikladnim graviranim detaljima i natpisima na sečivu bajoneta.

Pored »Vensenske puške« u Kneževini Srbiji bilo je dosta različitih pušaka od perkusionih pa preko ostragpuncćih pušaka različitih sistema kao što su GRIN M.1867, PIBODI M.1870, VENCL M.1865, HENRI-MARTINI M.1871, BERDAN M.1870, GRA M1874. legendarne puške MAUSER-KOKA M1880, koje su se zadržale sve do poslednje četvrtine 19. veka pa je samim tim i različitost bajoneta veoma velika na našem području tako da kolekcionari imaju osnovnih preduslova za stvaranje veoma lepih i bogatih kolekcija.

Detalj bajoneta »MAUSER KOKA«

Detalj »VENSENSKOG NOŽA«

Pojava višemetnog-brzometnog oružja Kneževinu Srbiju ne ostavlja ravnodušnom i tadašnje vlasti ulažu sve napore za nabavku takvog oružja. Srbija je inače uvek pažljivo pratila razvoj oružja i nastojala da u sastav svojih jedinica uvede uvek ono najbolje u odnosu kvalitet-taktičko tehničke karakteristike i cena, s obzirom da se oslanjala pretežno na uvoz.

U poslednjoj deceniji 19. veka Kraljevina Srbija shvatajući opasnost koja joj preti od velikih sila u okruženju nabavlja puške sistema MAUZER M.1899, M.1899/07, M.1910 i karabin koji je bio veoma popularan M.1908. u kompletu sa noževima. Za razliku od većine dotadašnjih bajoneta nož »srpske« puške je kratak, bodno-sečni i veoma pogodan za rukovanje. U balkanskim ratovima a posebno u prvom svetskom ratu bajonet na pušci takoreći »gospodari« ratištima širom starog kontinenta obzirom na karakter takozvanog pozicionog rovovskog načina ratovanja. Nakon završetka prvog svetskog rata, Srbija obiluje mnoštvom raznih bajoneta, počev od turskih, austro-ugarskih, ruskih itd.

Austrougarska armija je pre i tokom prvog svetkog rata bila opremljena puškama i bajonetima sopstvene proizvodnje (OEVG) sistema STEYR-MANLICHER, Mod 1895 kalibra 8 mm steyr pa je interesantno napomenuti da su austrugarski bajoneti spadali u kratke bodno-sečne bajonete čija se oštrica nalazila sa gornje strane u odnosu na rukohvat. Ovakav sistem bajoneta usvojice i Čehoslovačka fabrika ČSZ za svoje licencne puške MAUZER M.1924. samo sa neznatno dužim sečivom.

Bajoneti Inžinjerski (pionirski) Austrougarski

Kraljevina SHS i kasnije Kraljevina Jugoslavija raspolažući sa pozamašnom količinom pušaka i bajoneta iz proteklih ratova počinje da vrši unifikaciju svih pušaka na usvojeni kalibar 7,92 mm a u skladu sa otkupljenom licencom za pušku MAUZER M.1924, čija je proizvodnja pokrenuta u tadašnjem „ARTILJERIJSKO TEHNIČKOM ZAVODU„ ODNOSNO »VOJNO TEHNIČKOM ZAVODU« u Kragujevcu.

Za pušku M.1924 razvijen je i domaći bajonet, duži u odnosu na bajonet za »srpsku pušku« a takođe je izvršena modifikacija već postojećih bajoneta iz ratnog plena kao što je slučaj sa nemačkim bajonetom S.98aA, proizvođača C.G.HENEL, Suhl 1914. godine, M24B, a koja se ogledala uglavnom u prilagođavanju samog sistema montaže bajoneta na novim puškama.

Do početka drugog svetskog rata puške M.1924 sa svojim bajonetima činile su okosnicu lakog streljačkog naoružanja vojske Kraljevine Jugoslavije.

Iz osnovnog tipa puške modela 1924 razvijeni su i drugi tipovi pušaka kao što je »sokolska puška« i puška namenjena novoformiranim jurišnim jedinicama vojske Kraljevine Jugoslavije model 1924 ЧК, poznatija kao »četnička puška«, koja je bila dosta kraća u odnosu na osnovni model, za koju je bio i razvijen poseban jurišni nož sa dvobridnim sečivom u obliku bodeža a koji je po potrebi mogao da se montira i na pušku.

Drugi svetski rat Kraljevina Jugoslavija je dočekala nespremna i posle kraćeg otpora regularne vojske bila okupirana od strane sila osovine.

Nemačka armija kao sila predvodnica ostalih okupacionih armija zaplenila je veliki deo pušaka M-1924 koje je zbog odgovarajućih taktičko tehničkih karakteristika pod šifrovanim nazivom gew.291/1(j) koristila na svim ratištima širom Evrope ali uglavnom u domobranskim jedinicama i jedinicama takozvane NDH.

Narodno oslobodilački pokret formiran u okupiranoj zemlji takođe je raspolagao većom količinom domaćih pušaka i bajoneta mada su sami bajoneti u sastavu NOP-a vrlo retko korišćeni.

Prisustvo raznih armija u toku drugog svetskog rata počev od okupacionih pa do savezničkih na tlu Jugoslavije opet je imalo za posledicu pojavu bajoneta raznih tipova i oblika.

Nakon kapitulacije Nemačke armije i ostalih pridruženih sila Jugoslovenska Armija je u svom sastavu imala raznoliko streljačko naoružanje kao što su sovjetske puške „MOSIN-NAGAN M1891/30 kalibra 7,62 x 54R sa bodnim četvorobridnim bajonetom koje su povučene iz regularnog sastava već 1948 godine, Engleske puške i bajonete Lee Enfield, kalibra .303 british, Italijanske puške modela Manlicher Carcano kalibra 6,5 mm sa preklapajućim bodnim bajonetima i u najvećem broju nemačke puške Mausser M98k sa odličnim bodno sečnim bajonetima.

Detalj bajoneta »MOSIN NAGAN« M-1891

Detalj bajoneta »LABEL M-1907/15«

Oslanjajući se i dalje na osnovni kalibar 7,9 mm Jugoslovenska armija je u svom regularnom sastavu zadržala samo nemačke puške i bajonete i ubrzo počela da razvija sopstveni model puške zasnovan u potpunosti na mauzerovom sistemu. Nova puška M.1948 razvijena u Zavodima Crvena Zastava sa novim nožem ostala je u sastavu oružanih snaga SFRJ sve do 1989 godine uporedo sa superiornim poluatumatskim i automatskim puškama sistema »Simonov« i »Kalašnjikov« kada je kao »neperspektivno oružje« bila povučena iz upotrebe regularnog sastava JNA. Nož Model 1948 bio je savremene konstrukcije, solidne finalne obrade dužine 37,1 cm i težine 450 grama, lak za rukovanje, kako na pušci za borbu »prsa u prsa« tako i bez puške u napadu i odbrani.

Bajonet-nož M-1948

Automat M.56 sa pripadajućim nožem

Bajoneti-noževi M-1924

Treba istaći da se danas ovaj nož u vojsci Srbije i Crne gore u posebnom »finišu« dodeljuje i najboljim svršenim studentima vojne akademije VSCG kao priznanje za izvanredne rezultate postignute tokom školovanja. Automatska puška familije M.1970 opremljena je modernim višenamenskim nožem koji može da se koristi kako na pušci tako i u druge svrhe, kao i u uslovima preživljavanja u prirodi pa do sečenja bodljikave žice.

Iz izložnog je moguće zaključiti da je bajonet prevalio veoma dug put od hladnog oružja koje je imalo osnovnu i jedinu namenu neutralisanja žive sile pa do višenamenske upotrebe i o njima bi se mogle pisati hiljade stranica teksta pa je veoma teško ispričati priču o bajonetima na nekoliko stranica isto tako kao što je i nemoguće odvojiti ih od pušaka obzirom da su bili i ostali njihov verni pratilac.

Deda autora po majci Milorad Nikodić (desno)
sa nožem M-1924
Fotografija iz 1941. godine

Literatura:

1. Vojna enciklopedija, drugo izdanje 1970.
2. Branko Bogdanović: Hladno oružje Srbije, Crne Gore i Jugoslavije XIX-XX vek, Beograd, 1997.
3. Branko Bogdanović Puške, dva veka pušaka na teritoriji Jugoslavije, Beograd 1990.
4. Pravilo: Puška 7,9 mm M.48, DSZNO, Beograd 1968.

Nebojša Milanović

LEGIO – PATRIA NOSTRA

Če bi mi kdo nekaj let nazaj rekel, da bom imel legionarje za prijatelje, bi mu dejal, da z njim nekaj ni v redu. Star pregovor pravi: »*Kdor čaka, tudi dočaka.*« Tako sem tudi jaz dočakal prvo srečanje z **g. Rajkom**. Sprva pismeno, nato preko interneta, nazadnje pa je prišlo še do družinskega srečanja pri meni v Kočevju. Oba z ženo sta bila zelo zadovoljna z obiskom in »mini muzejem«. Ob prvem srečanju mi je obljubil sodelovanje in to drži še danes. Ne mine leto da me nebi obiskal, ko pride v Slovenijo na dopust. Žal je bil njegov zadnji obisk brez njegove soproge, ki jo je zelo spoštoval.

Letos ga pričakujem v maju mesecu. Po njegovi zaslugi sem spoznal še enega legionarja in sicer **g. Alojzija**. Tudi njemu sem hvaležen za pomoč pri dopolnjevanju zbirke. Za cilj sem si zadal nalogo, da bi v kratkem času zbral pri meni več teh mojih legionarjev. Jih je kar nekaj. Lahko vam povem, da jih je prav zanimivo poslušati, ko se ti v svojem zanosu »odpro« kot kakšna knjiga polna prigod.

Rajko je bil rojen v Sovodnju. V mladih letih se ni strinjal s takratnim režimom na obeh straneh meje, zato je leta 1935, še ne polnoleten, zbežal v Francijo. Po vseh peripetijah se je odločil za tujsko legijo v kateri je potem ostal kar celih enaindvajset let. Med drugo svetovno vojno se je bojeval v Evropi, po njej pa je bil trikrat v Indokini ter nazadnje v Alžiriji. Je nosilec številnih visokih državnih in tujih odlikovanj. V jeseni svojega življenja si je z družino izbral čudovit kraj ob Azurni obali za svoje bivanje.

Drugi moj prijatelj, prav tako legionar, je živa zgodovina legije. Je bivši podoficir, ki se je odlikoval v Indokini in Alžiriji. Je eden redkih ali celo edini Slovenec odlikovan od predsednika Francije z legijo časti za vojne zasluge. Ostali moji legionarji pa pridejo na vrsto kdaj prihodnjič. ❖

Milan Križman

»Vojni Muzej Idrija«

* * * * *

Slavko MORAVEC

Kosovelova 23, 5280 Idrija

Tel.: 05 377 16 88

GSM: 041 407 651

E-mail: vmi@email.si

* * * * *

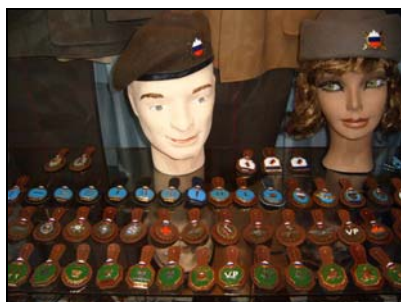

foto : Slavko MORAVEC

LEPO POZDRAVLJENI

Slavko MORAVEC

.....KUPIM.....PRODAM.....MENJAM..... KUPIM.....PRODAM.....MENJAM.....

oglasi

oglasi

❖ Objavite svoj oglas. !!!

*****

!!! P O M O Č !!!

Prosim vse zbiratelje, da pošiljajo čim več tem, ki so zanimive za delo zbirateljev, slik o raznih zbirkah in sejmih za objavo v naslednjem » **ZBIRALCU** « št. 11.

PROSIM DA SODELUJETE PRI UREJANJU GLASILA. Več raznih prispevkov, slik in informacij bolj bo bogato glasilo.

Prosil bi če je le možno, da pošljete prispevke, slike in ostalo na CD-ju ali na moj Email naslov zzvis@email.si zaradi lažje obdelave in poznejše objave v našem glasilu.

Vsi, ki še morebitno niste plačali članarine za leto 2006 Vas naprošamo, da to čim prej storite saj za naše nemoteno delo potrebujemo finančna sredstva. H V A L A !!

Koledar dogodkov**BOLŠJI TRG**

KRAJ : LJUBLJANA

ČAS : VSAKO NEDELJO MED 08³⁰ IN 13³⁰ URO

Prodaja, kupovanje, menjava, srečanje,.....

UPRAVNI ODBOR ZZVIS

12. srečanje ZZVIS-a !!!

Idrija, 15.10.2005

Na pobudo našega zbiratelja in lastnika vojaškega muzeja v Idriji je bilo srečanje naših članov jeseni 2005. Zborna mesto je bilo v okrepčevalnici kjer smo imeli prijeten prostor za uvodni sestanek in kasnejše menjave insignijev.

Na sestanku sem predstavil kaj smo do sedaj delali in da so prišle kritike iz strani člana ZZVIS-a da preveč zapravljamo (za kovanec, našitek ZZVIS-a, bedž, ipd...). Vsi prisotni so se strinjali, da smo se do sedaj in pa seveda tudi v bodoče za vsak artikel dogovorili na naših srečanjih in da se do sedaj dela z denarjem od društva kot dober gospodar.

Po končanem sestanku se je pričelo z izmenjavami in v sobi je nastal kar velik »šunder«, saj smo se pogovarjali en čez drugega. Mnogi so dobili kar nekaj novih artiklov, padali so razno razni dogovori in sploh in oh. Ko je ura odbila točno poldne smo bili pogoščeni z odličnimi IDRIJSKIMI ŽLIKROFI in pa nekaj za zalit je bilo tudi pateg. Ko smo se vsi dodobra podprli pa je sledil vrhunec dneva obisk vojaškega muzeja Idrija.

Ni kaj lastniku muzeja KAPO DOL ima zelo lepo urejeno in pa videti se da tudi zelo zelo veliko. Ob dobri predstavitvi pa je nekje od daleč moč slišati partizanske koračnice. Muzej vreden ogleda zato vsi ki niste bili in ostali pokličite Moravec Slavko-ta in si pojdite vse to ogledati. ❖

Foto:Žele Acalinovič

Martin LESKOVAR

Vojaški sejem v Lj.

Fotografije z 2. Mednarodnega srečanja vojaških zbirateljev v Ljubljani jeseni 2005

Foto: Žele Acalinovič

Vojni križ za civilne zasluge /Kiregskreutz fur Zivilverdienste/

Cesar Franc Jožef je z dekretom od 16.08.1915 ustanovil vojni orden za civile v štirih stopnjah – redih. Orden so dodeljevali tistim, ki so bili s svojim delom povezani z vojaško industrijo oziroma povezani z vojno kako drugače.

Prva stopnja Vojnega križa za civilne zasluge je velika 62 mm in je večja od ostalih treh stopenj katere so velike 44 mm. Orden se nosi na levi strani prsi, je brez traku in je pritrjen z iglo.

Orden ima obliko enakokrakega križa. Proti sredini ožajoče krake povezuje hrastov venček tako, da gre venček čez zgornji in spodnji krak ter pod levim in desnim krakom.

Sredi križa je ovalni obroček in v obročku inicialka FJ, v samem obročku pa napis:

»MERITO CIVILI TEMPORE BELLI MCMXV«
(prevod: zaslužnim civilom v času vojne 1915.)

Pri prvih treh stopnjah je napis v emajlu.

Slika 2: Tretja stopnja
Tretja stopnja je iz srebra in belo emajlirana.

Slika 1: Prva stopnja

Prva in druga stopnja sta, razen velikosti, enaki.
Narejeni sta iz srebra, pozlačeni in belo emajlirani.

Slika 3: Četrta stopnja

Četrta stopnja je iz pozlačenega tombaka in ni emajlirana. ❖

Gumpot Polde

48. vojaško romanje v LURD

generala Francoske tujske legije z Martinom

Fracozi, Lojzka, Ivka in Martin

Fracozi-nje, Primož, Martin in Jožko

Črno belo v barvah

Primož, Martin in Škoti

Martin in Jožko pred igralnico v Monte Carlu

Martin, Ivka in Primož na kavici v Monte Carlu

Primož na otvoritvi v Cannes-u

podpredsednik ZZVIS-a CHANGE

utrinek z nočnega življenja in druženja

na koncu še pozdrav za slovo Franci in ostali

Glasilo ZZVIS » ZBIRALEC št.10 « je bilo izdelano v 250 izvodih »ČUK GRAF d.o.o.«.

Uredil : Martin LESKOVAR

Avgust 2006

Slovenska vojska

V SLUŽBI DOMOVINE

POSTANI POKLICNI VOJAK

INFORMACIJE:

ODDELEK ZA PRIDOBIVANJE KADRA

tel.: 080 13 22

[http:// www.slovenskavojska.si/](http://www.slovenskavojska.si/)

e-naslov: naborna.pisarna@mors.si